

Hemşirelik ve Çocuk Gelişimi Bölümünde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin, Çocuk Haklarına Yönelik Bilgi ve Tutumları

Knowledge and Attitudes of University Students Studying at the Department of Nursing and Child Development Towards Children's Rights

¹Serap KAYNAK^a, ²Sibel ERGÜN^a, ³Nazire ARAT^b

^aBalıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD, Balıkesir, TÜRKİYE

^bEge Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD, İzmir, TÜRKİYE

Bu çalışma, 2. Uluslararası 7. Ulusal Pediatri Hemşireliği Kongresi (27-30 Kasım 2019, İzmir)'nde sözlü olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: Hemşirelik ve çocuk gelişimi bölümünde okuyan üniversite öğrencilerinin, çocuk haklarına yönelik bilgi ve tutumlarını belirlemek. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırma evrenini, meslek yüksekokulu çocuk gelişimi bölümünde okuyan ve çocuk hakları dersi almış öğrenciler ile hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin tümü oluşturmuştur (n:229). Bütün evren örnekleme dâhil edilmiştir. Araştırmada, veriler yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak katılımcıların tanımlayıcı özelliklerini içeren "soru formu" ve "Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği (ÇHYTÖ)" ile elde edildi. Verilerin değerlendirilmesinde t-testi ve ANOVA kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırmamız sonucunda, öğrencilerin yaş ortalaması 20,84±1,07, %80,8'i kadın ve %58,5'i anadolu/fen lisesi mezunu olarak bulunmuştur. Öğrencilerin %61,6'sı hemşirelik bölümü öğrencisidir. Öğrencilerin, ÇHYTÖ puan ortalaması 92,83±9,03 olduğu saptanmıştır. Araştırmada, kadınların erkeklere, meslek liselilerin düz liselere, çocuk gelişimi bölümünün hemşirelik öğrencilerine göre ölçekten yüksek puan aldığı ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0,05). **Sonuç:** Çocuk hakları dersi alan öğrencilerin, kızların ve meslek lisesi mezunlarının çocuk haklarına yönelik bilgi ve tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

ABSTRACT Objective: The purpose of this study is to determine the knowledge and attitudes of students at the department of nursing and child development in terms of rights of child. **Material and Methods:** The universe of the study consisted of department of child development students taking children's rights course and senior nursing students (n:229). The whole universe was included in the sample. Data were obtained by using the face-to-face interview technique with "the question form" and "Attitude Scale towards Children's Rights" that included descriptive features of the participants. t test and ANOVA were used for data analysis. **Results:** The mean age of the students was 20.84±1.07 while 80.8% were female and 58.5% of them graduated from anatolian/science high school. 61.6% were at the department of nursing. It was found that the mean score of the scale was 92.83±9.03. It was found that females had higher scale scores than males. Graduates of vocational high school students were found to have higher scores than those who were regular high school student. It was also showed that students from the department of child development had higher score than those who were from the department of nursing. It was indicated that there was a statistically significant difference between those variables (p<0.05). **Conclusion:** It was found that students who took the course of the rights of child, those who graduated from vocational school and females had higher knowledge and attitude score in terms of the rights of child.

Anahtar Kelimeler: Çocuk hakları; çocuk sağlığı; hemşirelik öğrencileri; çocuk gelişimi

Keywords: Children's rights; child health; nursing student; child development

Çocuklar, toplumların geleceği ve evrensel güvencesidir. Çocukluk, dölleme ile başlayan ve ergenliğin tamamlanmasına kadar devam eden insan yaşamının en önemli dönemlerinden biridir.¹⁻³ Tarihsel olarak, çocuklara verilen değer ve yaklaşım değişmiştir.

⁴ Geçmişte çocuklar yetişkinlerin minyatürü olarak görülürken, bu görüş XVII. yüzyıldan itibaren değişmiş ve XX. yüzyılda özel ihtiyaçları ve haklarının olduğu fark edilmiştir.⁵⁻⁷ Özellikle 1. dünya savaşından sonra çocukların özel ihtiyaçları göz önünde bulundu-

Correspondence: Serap KAYNAK

Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD, Balıkesir, TÜRKİYE/TURKEY

E-mail: serapnaynk@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 24 Apr 2020

Received in revised form: 12 Sep 2020

Accepted: 04 Nov 2020

Available online: 21 Jan 2021

2146-8893 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

olarak, mevcut hakları şekillendirilmiş ve yasal metinlerde yer almaya başlamıştır.^{2,8} Bu bağlamda çocuk hakları, çocukların istismar ve ihmallerden korunmaları, refah ve mutluluk içerisinde olması gerektiği gibi sadece çocukluklarını yaşamaları için oluşturulmuş bir haklar dizisidir.⁹⁻¹⁶

Türkiye’de çocuk hakları tarihçesi incelendiğinde, 1822’de çocuk ıslahevlerinin kurulması, 1921’de Çocuk Esirgeme Cemiyeti’nin kurulması, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın çocuklara atfedilmesi ve 28 Haziran 1963’te Türk Çocuk Hakları Bildirisinin yayınlanması temel olarak sayılmaktadır. Uluslararası gelişmelerde ise 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959’da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi ve 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmeleri kabul edilmiş ve çocuk haklarının tarihsel sürecinde önemli adımlar atılmıştır. Türkiye uluslararası platformda Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)’ni 1990 yılında imzalamış ve kabul etmiştir.¹⁷ Buna göre öncelikli çocuk hakları, “*on sekiz yaşından önce her bireyin çocuk sayıldığı, fiziksel ve zihinsel bütünlüğünün korunması, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasi ya da başka düşünceler nedeniyle hiçbir ayırım yapılamayacağı, fırsat eşitliğinin sağlanması, çocuk olma-çocukluklarını yaşama ve kendi haklarını savunmalarının yetişkinler tarafından kabul görmesi, her türlü kötü yaşam koşulları, ihmal ve istismardan özellikle devlet eli ile korunması, yaşama, iyi beslenme, gelişme, eğitim, bakım, korunma ve katılım hakları olarak sayılmaktadır*”.¹⁵⁻¹⁹

Günümüzde, çocukların en önemli haklarının başında sağlık ve eğitim hakları gelmektedir. Ancak çocukların bu alanlarda eşit haklara sahip olmadığı görülmektedir. Dünyada, birçok çocuk çeşitli nedenlerden dolayı yeterli büyüme ve gelişme göstermemektedir, olumsuz çevre koşulları ve koruyucu hizmetlerin eksikliği bu nedenlerden sadece bazılarıdır. Ayrıca birçok çocuğun sağlık hizmetlerinden eşit bir şekilde faydalanmadığı, herhangi bir ihtiyaç durumunda sağlık kuruluşlarına ulaşmakta ve sağlık bakım hizmeti almakta problemler yaşadığı bilinmektedir.¹³

Ülkemizde ebeveynler, sağlık çalışanları, öğretmenler, okul yöneticileri ve polislerin çocuk hak-

ları ile ilgili tutum ve bilgi düzeyleri hakkında yapılan araştırmalar vardır. Bu çalışmada, çocuk gelişimi ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Sağlık ve eğitim alanlarında eğitim alan çocuk gelişimi ve hemşirelik öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik bilgi, tutum ve farkındalık düzeyleri çocuk haklarının korunması ve uygulanması adına çok önemlidir.^{20,21} Çocuğa hizmet eden profesyonellerin eylemlerinin analizini yapabilmeleri, çocuk haklarına yönelik etik karar verebilme becerisine sahip olabilmeleri ancak hakların bilinmesi ve bu haklara yönelik eğitimlerin güncellenmesi ile mümkün olabilecektir.²⁰⁻²⁵ Bu amaçla araştırmada, meslek yaşamlarında sıklıkla çocuklarla karşılaşacak olan hemşirelik ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin çocuk hakları konusunda bilgi-tutum ve farkındalık düzeylerine ilişkin güncel veri elde edilecektir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TİPİ, EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini, Balıkesir Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Çocuk gelişimi bölümünde okuyan ve çocuk hakları dersini almış olan 2. sınıf öğrenciler ile Balıkesir Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini alan son sınıf öğrencilerinin tümü oluşturmuştur (n:229). Örneklem yapılmadan araştırma süresi içinde tüm evrene ulaşılmıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada, veriler katılımcıların tanımlayıcı özelliklerini içeren “soru formu” ve “Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği (ÇHYTÖ)” ile elde edilmiştir. Araştırmacılar tarafından, öğrencilere çalışmanın amacı açıklandı ve sözel izinleri alınarak, sınıfta yaklaşık 10-15 dk süren yüz yüze görüşme yöntemi ile veriler toplanmıştır.

Soru Formu

Veri toplamak için literatür doğrultusunda hazırlanan ve 17 sorudan oluşan veri formu kullanılmıştır. Bu formda demografik veriler çocuk hasta haklarına yönelik hazırlanmış sorular (yaş, medeni durum, eğitim

düzeyi, çalışma süresi, çocuk sahibi olma, çocuk hasta hakları konusunda bilgi sahibi olma ve bu konuyla ilgili bir problemle karşılaşmış (karşılaşmadığı gibi) yer almıştır.

Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği

Çalışmamızda, Karaman Kepenekçi tarafından 2006 yılında geliştirilen ÇHYTÖ kullanılmıştır. Yirmi iki maddeden oluşan ve 5'li Likert tipteki ölçekte çocukların yaşamsal, gelişimsel, korunma ve katılım haklarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. Beş'li Likerti "tamamen katılıyorum", "katılıyorum", "kararsızım", "katılmıyorum" ve "tamamen katılmıyorum" ifadeleri oluşturmaktadır. İfadelere verilen cevaplar sırasıyla 1, 2, 3, 4 ve 5 olarak puanlanmaktadır. Ölçekteki ifadelerin 19' u olumlu, 3'ü olumsuzdur. Olumsuz ifadeler (2. 14. ve 15. maddeler) verilen tepkiler ters puanlandı. Ölçekte minimum puan 22 ve maksimum puan 110'dur. Karaman Kepenekçi ölçeğin geçerliliğine ve güvenilirliğine Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 85 olarak bulunmuştur.

İSTATİKSEL ANALİZ

Analizler Windows Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 21.0 programında yapılmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi ile ($p>0,091$) normalliğine karar verilen çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) yanı sıra ÇHYTÖ puanının gruplar arası karşılaştırmalarında t-testi ve ANOVA kullanılmıştır. Sonuçlar, %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p<0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU

Araştırma için Balıkesir Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (tarih: 06/07/2018, sayı: 94025189-050.03) ve meslek yüksekokulu ve sağlık yüksekokulundan yazılı izin alınmıştır. Öğrencilere çalışmanın amacı açıklanarak, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı ve verilerin başka bir amaçla kullanılmayacağı belirtilmiştir, herhangi bir zamanda katılım olurunun geri çekme hakkına sahip olduğu ile ilişkili bilgi verilmiştir. İzinleri alınan ve araştırmaya gönüllü olan öğrencilere anket formu uygulanmıştır.

BULGULAR

Çalışmamızda, öğrencilerin ÇHYTÖ puan ortalaması $92,83\pm 9,03$ olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Araştırmamız sonucunda, öğrencilerin %80,8'i kadın, %62,9'u 21 yaş ve üzeri (ortalama= $20,84\pm 1,07$), ve %58,5'i Anadolu/fen lisesi mezunu olarak bulunmuştur. Öğrencilerin %61,6'sı hemşirelik bölümü öğrencisidir, %47,6'sı il merkezinde yaşamakta, %25,8'inin annesi, %65,1'inin babası ilköğretimden mezun olmuştur. Araştırmada, kızların erkeklere, 19-20 yaşında olanların 21 yaş ve üzeri olanlara, meslek liselilerin düz liselere, çocuk gelişimi bölümünün hemşirelik öğrencilerine göre ölçekten yüksek puan aldığı ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,005$).

Araştırma sonucunda, öğrencilerin %55,9'u çocuk hakları ile ilgili bilgi aldığı ve %41'i çocuk haklarının koruyucu ve savunucusu olarak kendini yeterli gördüğü saptanmıştır. Öğrencilerin %63,3'ü çocuk hakları savunuculuğu ve koruyuculuğunu kimlerin yapması gerektiğini bilmediğini, %49,8'i ÇHS'nin maddelerinin gerçek yaşamda yetersiz uygulandığını ve %72,9'u çocuk haklarının ihlal edildiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %57,2'sinin Türkiye'nin ÇHS'yi kabul edip imzaladığını bilmektedir. Öğrencilerin %83'ü bireylerin çocuk hakları konusunda yeteri kadar bilinçlendirilmediğini belirlerken, %89,5'i ise çocuklar ile ilgili meslekte çalışan kişilerin çocuk hakları uygulayıcılığı konusunda aktif rol alması gerektiğini ifade etmişlerdir.

TARTIŞMA

Hemşirelik ve çocuk gelişimi bölümünde okuyan üniversite öğrencilerinin, çocuk haklarına yönelik bilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin genel olarak çocuk haklarına yönelik tutumlarının yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 1). Yıldız ve ark. hemşirelik öğrencileri ile

TABLO 1: Öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutum ölçeği puan ortalaması.

Ölçek	Alt-Üst değerler	Ortalama±SS
Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği	62-109	92,83±9,03

SS: Standart sapma.

yaptığı çalışmalarda benzer sonuç almıştır.²⁶ Yine Leblebici ve Çeliköz, Doğan ve ark. ve Ekici, öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada adayların çocuk haklarına yönelik tutumlarının yüksek olduğunu bulmuştur.^{3,14,27} Araştırma sonucu, hemşirelik ve çocuk gelişimi öğrencilerinin meslek seçimlerini yaparken bilinçli olarak, bu mesleği seçmeleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının olumlu olması ve çocuklara karşı duyarlı olmalarının nedeninin mesleğini bilinçli olarak seçmelerinden kaynaklı pozitif yönde bir bağlantı olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda, öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumları cinsiyet, yaş, mezun olduğu lise, şuan devam ettiği bölüme göre farklılaşmaktadır (Tablo 2). Çalışmamızda, kız öğrencilerin çocuk hak-

larına yönelik tutumları erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptamıştır. Yıldız ve ark., Ekici ve Leblebici - Çeliköz çalışmalarında kız öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını daha yüksek bulmuşlardır.^{14,27,26} Değirmenci'nin yaptığı çalışmada ise kız öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır.²⁸ Araştırma sonuçlarımız literatürle benzerlik göstermektedir ve cinsiyet değişkeninin öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını etkilediği belirlenmiştir. Araştırmada, 19-20 yaşında olan öğrencilerin 21 yaş ve üzeri olanlara göre çocuk haklarına yönelik tutumları daha yüksek çıkmıştır. Bu farkın meslek yüksek okulunda okuyan ve yaşları 19-20 olan çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmada meslek liselilerin, düz lise-

TABLO 2: Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre çocuk haklarına yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması.

Değişkenler	Çocuk haklarına ilişkin tutumları			Test değeri/ p değeri
	n	%	Ortalama±SS	
Cinsiyet				
Kız	185	80,8	93,60±8,86	t=2,684/0,008*
Erkek	44	19,2	89,59±9,14	
Yaş grubu (Ortalama±SS:20,84±1,07)				
19-20 yaş	85	37,1	94,94±9,32	t=5,253/0,015*
21 ve üzeri yaş	144	62,9	91,42±11,06	
Mezun olduğu lise				
Anadolu/fen lisesi	134	58,5	91,56±9,38	t=5,710/0,011*
Meslek lisesi	95	41,5	94,62±8,25	
Yaşadığı yer				
İl	109	47,6	93,99±8,05	F=1,734/0,179
İlçe	68	29,7	91,92±10,03	
Köy	52	22,7	91,59±9,49	
Anne eğitim				
Okuryazar değil	12	5,2	90,00±7,08	F=0,683/0,563
İlköğretim	159	25,8	93,11±9,20	
Lise	45	19,7	93,17±8,62	
Üniversite	13	5,7	89,92±10,17	
Baba eğitim				
İlköğretim	149	65,1	93,13±8,62	F=0,388/0,679
Lise	59	25,8	92,61±10,29	
Üniversite	21	9,2	91,33±3,38	
Okuduğu bölüm				
Hemşirelik	141	61,6	90,72±10,15	t=51,116/0,000*
Çocuk gelişimi	88	38,4	96,21±5,42	

SS: Standart sapma.

*Independent t-testi **One-way Anova Testi.

TABLO 3: Öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin bilgilerinin ve bilgi alma durumlarının dağılımı.

Değişkenler	Çocuk hakları bilgi dağılımı	
	n	%
Çocuk hakları ile ilgili bilgi alma		
Aldı	128	55,9
Almadı	101	44,1
Çocuk haklarının koruyucu ve savunucusu olarak kendini yeterli görme		
Evet	94	41,0
Hayır	43	18,8
Bilmiyor	92	40,2
Çocuk hakları sözleşmesini bilme		
Biliyor	108	47,2
Bilmiyor	121	2,8
Türkiye'nin çocuk hakları sözleşmesini imzaladığını bilme		
Biliyor	131	57,2
Bilmiyor	98	42,8
Çocuk hakları sözleşmesini kimlerin yürüttüğünü bilme		
UNICEF	17	7,4
Devlet	40	17,5
Diğer	27	11,8
Bilmiyor	145	63,3
Çocuk hakları sözleşmesinin günlük yaşamda uygulama		
Yeterli	40	17,5
Yetersiz	114	49,8
Bilmiyor	75	32,8
Aydınlatılmış onam kimden alınır?		
Aile	177	77,3
Çocuk	52	22,7
Çocuk hakları ile ilgili bireylere yeterli bilgilendirme yapılma durumu		
Yapılmıyor	190	83,0
Bilmiyor	39	17,0
Meslekte çalışan kişilerin çocuk hakları uygulayıcılığı konusunda aktif rol alması		
Almalı	205	89,5
Almamalı	24	10,5

lere göre çocuk haklarına yönelik tutumları daha yüksek çıkmıştır. Bu durumun, meslek lisesinin çocuk gelişimi bölümünden mezun olan öğrencilerin, bölüme özgü çocuk derslerini daha fazla almalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmada, çocuk gelişimi bölümünün hemşirelik öğrencilerine göre çocuk haklarına yönelik tutumları daha yüksek çıkmıştır. Bu sonucun nedeni olarak çocuk gelişimi öğrencilerinin programlarında verilen eğitimin içeriğinde çocuk haklarıyla ilgili derslere daha fazla yer verildiği ile ilgili düşünülmektedir. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin çocuk hakları konusundaki farkındalıklarını artırmak için çocuk sağlığı ile ilgili derslerde çocuk haklarına daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.

Öğrencilerin %55,9'u çocuk hakları ile ilgili bilgi almıştır. Kahrıman ve ark.nın ebe ve hemşirelerle yaptıkları çalışmalarında, “daha önce hasta hakları ile ilgili bir eğitim aldınız mı?” sorusuna katılımcıların %39,2'si “evet” yanıtını vermiştir.²⁰ Yıldız ve ark. çalışmasında, hemşirelik öğrencilerinin %41,3'ü çocuk hakları ile ilgili bilgi almıştır.²⁶ Çocuk haklarında önemli bir kültür yaratılmasının boyutu, çocuklarla birlikte ve çocuklar için çalışan profesyonellere bu alanda eğitim verilmesidir. Böylece eğitim verilenler kendi mesleki politikalarında, verdiği hizmetlerin düzenlenmesinde ve sunulmasında ve çocuk haklarını dikkate alıp gözeteceklerdir. Bilgi güç demektir. Bir konuda yeterlilik kazanılması

için konu ile ilgili bilgiye ihtiyaç vardır.¹⁷ Çalışmamızda, bilgi alanların oranının fazla çıkmasının nedeni çocuk gelişimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerin, müfredatlarında çocuk hakları dersinin olmasından ve hemşirelik öğrencilerinin de çocuklarla ilgili derslerde çocuk hakları ile ilgili bilgilendirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcıların, %40'ı çocuk haklarının koruyucusu ve savunucusu olarak kendini yeterli görmediğini ve %63,3'ü çocuk hakları savunuculuğu ve koruyuculuğunu kimlerin yapması gerektiğini bilmediğini ifade etmiştir. Kahrıman ve ark.'nın ebe ve hemşirelerle yaptıkları çalışmalarında, ebe ve hemşirelerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.²⁰ Çalışmamızın sonucu literatürle benzer bulunmuştur.

Öğrencilerin %49,8'i ÇHS'nin maddelerinin gerçek yaşamda yetersiz uygulandığını, %72,9'u çocuk haklarının ihlal edildiğini belirtmiştir. Alemdar ve Yılmaz'ın pediatri hemşireleri ile yaptığı çalışmada hemşirelerin %76,5'i çocuk haklarının ihlal edildiğini düşündüğü belirtilmiştir.²⁹ Hemşireler, özellikle pediatri alanında çalışan hemşireler, Uluslararası Çocuk Hakları Beyannamesi'ni esas alarak, çocuğun fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal gereksinimlerini dikkate alarak, yaşına uygun büyüme gelişme özelliklerine uygun çocuk ve aileye bakım verip rehberlik etmelidir.³⁰ Gelecekte çocuklara bakım verecek olan hemşirelere, lisans eğitiminden başlanarak, periyodik olarak çocuk hakları konusunda eğitimler verilmelidir.

Öğrencilerin %57,2'sinin Türkiye'nin ÇHS'yi kabul edip imzaladığını bildiği saptandı. Ergin ve ark.'nın tıp fakültesi intern ve araştırma görevlisi hekimlerle yapmış olduğu çalışmada "Ülkemiz ÇHS'yi imzaladı mı?" sorusuna %63,2'si evet yanıtını verdiğini belirtmişlerdir.¹⁷ Çalışmamızda daha meslek yaşamına başlamamış olan öğrencilerin çocuk hakları konusunda daha fazla bilgiye sahip olmaları sevindiricidir.

Katılımcıların %77,3'ü çocuklarla ilgili aydınlatılmış onamın aileden alınması gerektiğini ifade etmiştir. Çocuk hastalarda, aydınlatılmış onam alınması özel bir konudur. Yasal yaş sınırının altındaki çocuklar tıbbi kararlarda ailelerine bağlı oldukları

için kendi özerkliklerini kullanabilme hakları sınırlandırılmaktadır. Fakat çocukların özellikle ergenliğin son döneminde tıbbi kararlarda önemli ölçüde katılmaları görüşü mevcuttur. Küçük çocuklar yasal olarak kendi başlarına tedavi olamazlar. Bu nedenle aydınlatılmış onam aile/yasal temsilciden alınmaktadır.³¹ Çalışmamızda, öğrencilerin çoğu aydınlatılmış onamın aileden alınması gerektiğini bilmiştir. Bu durumun hemşirelik öğrencilerine, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersi uygulamasına çıkmadan önce müfredat kapsamında "aydınlatılmış onam" konusunun anlatılmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin %83'ü bireylerin çocuk hakları konusunda yeteri kadar bilinçlendirmediğini, %89,5'i ise çocuklar ile ilgili meslekte çalışan profesyonellerin çocuk hakları uygulayıcılığı konusunda aktif rol alması gerektiğini ifade etmiştir. Ergin ve ark.'nın tıp fakültesi intern ve araştırma görevlisi hekimlerle yapmış olduğu çalışmada, araştırmaya katılanların %94,6'sı sağlık çalışanlarının çocuk hakları konusunda aktif rol alması gerektiğini belirtmişlerdir.¹⁷ Alemdar ve Yılmaz'ın pediatri hemşireleri ile yaptığı çalışmada hemşirelerin %98,2'si çocuk hakları konusunda çocukların yeterince bilinçlendirilmediklerini belirtmişlerdir.²⁹ Çalışmamız diğer çalışmalarla benzer sonuçlar göstermektedir.

SONUÇ

Araştırmamızda, öğrencilerin ÇHYTÖ puan ortalamalarının yüksek bulunduğu, çocuk hakları dersi alan çocuk gelişimi öğrencilerinin, kızların ve meslek lisesi mezunlarının çocuk haklarına yönelik bilgi ve tutumlarının fazla olduğu belirlenmiş olup elde edilen sonuçlar doğrultusunda;

Hemşirelik öğrencilerinin, müfredatlarında çocuk gelişimi programlarında olduğu gibi çocuk hakları ile ilgili zorunlu bir dersin yer alması ve müfredattaki derslerin içeriğinin çocuk hakları ile bütünleştirilmesi ve haftalık ders saatinin artırılması.

Benzer çalışmaların, lisans eğitimi görmekte olan daha geniş bir örneklem grubu ile yapılması önerilebilir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi

bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Serap Kaynak, Nazire Arat; **Tasarım:** Sibel Ergün, Serap Kaynak; **Denetleme/Danışmanlık:** Serap Kaynak, Sibel Ergün, Nazire Arat; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Serap Kaynak, Sibel Ergün; **Analiz ve/veya Yorum:** Serap Kaynak, Sibel Ergün; **Kaynak Taraması:** Serap Kaynak, Sibel Ergün; **Makalenin Yazımı:** Sibel Ergün, Serap Kaynak; **Eleştirel İnceleme:** Serap Kaynak, Sibel Ergün; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Serap Kaynak, Nazire Arat, Sibel Ergün; **Malzemeler:** Serap Kaynak, Sibel Ergün.

KAYNAKLAR

- Doğan İ, Durualp E. Sosyal Bilgiler Dersi Alan Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Çocuk Haklarına Dair Görüşlerinin Karşılaştırılması. Şirin MR, editör. 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı 1. Baskı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları; 2011. p.293-301.[Link]
- Conk Z, Başbakkal Z, Yardımcı F. Child health overview. Conk Z, Başbakkal Z, Balyılmaz H, Bolşık B, editörler. Pediatric Nursing 1st ed. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi; 2013. p. 1-3.
- Doğan Y, Torun F, Akgün İH. [Pre-school teacher candidates' attitudes towards children rights in term of some variables]. International Journal of Human Sciences. 2014;11(2):503-16.[Crossref]
- Oktay A, Kumbaroglu N. Öğretmenlerin ve Öğrencilerin Çocuk Haklarına Bakışının Değerlendirilmesi. Şirin MR, editör. 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı 1. Baskı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.; 2011. p.365-81.[Link]
- Akyuz E. [The right of the child to education in light of the basic principles of the children's rights convention]. National Education Journal. 2001;151:1-26.[Link]
- Özmen SK, Yalçın T. İlköğretim Öğrencilerine Yönelik Çocuk Hakları Eğitimi. Şirin MR, editör. 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı 1. Baskı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.; 2011. p.285-92. [Link]
- Yıldız H, Seferoğlu S, İpek S. Hayatta En İyi Şeyler Öncelikle Çocukların Hakkıdır. Şirin MR, editör. 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı 1. Baskı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.; 2011. p.349-64.[Link]
- İnan AN. [Convention on children's rights]. Ankara University Faculty of Law Journal. 1995;44(1):768-69.[Link]
- Lansdown G. The evolving capacities of the child. New York: United Nations Children's Fund; 2005. p. 1058.
- United Nations Committee on the Rights of the Child (UNCRC). (2005). Implementing child rights in early childhood (General Comment No. 7).(Accessed: 1st December 2018) Available at: [Link]
- UNICEF. (2006). Child and youth participation resource guide. East Asia and Pacific Regional Office. (Accessed: 1st December 2018) Available at: [Link]
- Hart NS.[Making sure the child's voice is heard]. International Review of Education. 2002;48(3-4):251-8.[Crossref]
- United Nations Committee on the Rights of the Child (UNCRC). The right of the child to be heard (General Comment No. 12). 2009. Available at: (Accessed: 1st December 2018). [Link]
- Ekici YF. [Examining prospective teachers' attitudes towards child rights in terms of some variables]. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2014;2(8):66-77.[Link]
- Karakaş B, Çevik Ö. [Welfare of child: an evaluation from the perspective of children's rights]. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2016;18(3):887-906.[Link]
- Ruiz-Casares M, Collins TM, Tisdall E Kay M, Grover S. Children's rights to participation and protection in international development and humanitarian interventions: nurturing a dialogue. The International Journal of Human Rights. 2017;21(1):1-13.[Crossref]
- Ergin A, Akbay B, Gündoğan RM. Bir Tıp Fakültesi'nde İnternlerin ve Araştırma Görevlisi Hekimlerin Çocuk Hakları Konusundaki Bilgi Tutum ve Davranışları. Pamukkale Tıp Dergisi. 2020;13(2):303-10. [Crossref]
- Melton GB. Treating children like people: A framework for research and advocacy. Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology. 2005;34(4):646-57.[Crossref] [PubMed]
- Melton GB. Young children's rights. Importance of early childhood development. Encyclopedia on Early Childhood Development. 2011. p. 1-6.[Link]
- Kahriman İ, Topbaş M, Çan G, Göker Z, Deryal Y. [Thoughts about child patients' rights of nurses and midwives that provide health service to pediatric age group children]. Balıkesir Sağlık Bil Derg. 2016;5(1):18-29.[Crossref]
- Biçer B, Özcebe H, Doğan B, Haznedaroğlu D, Bertan M. [How much Does University Students Know About Child Rights?]. Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi. 2016;10(3):186-193.[Link]
- Cooke P, Standen PJ. Abuse and disabled children: Hidden needs?. Child Abuse Review. 2002;11(1):1-18.[Crossref]
- Shumba A. [Children's rights in schools: What do teachers know?]. Child Abuse Review. 2003;12(4):251-60.[Crossref]
- Karaman Kepenekci Y. A study of university students' attitudes towards children's rights in Turkey. The International Journal of Children's Rights. 2006;14(3):307-19.[Crossref]
- Casas F, Saporiti A, Gonzalez M, Figuer C, Rostan C, Sadurni M, et.al. Children's rights from the point of view of children, their parents and their teachers: A comparative study between Catalonia (Spain) and Il Molise (Italy). The International Journal of Children's Rights. 2006;14:1-75.[Crossref]
- Yıldız İ, Yıldız Tok F, Yılmaz Altun E, Doğan Aras Ş. Attitudes of Nursing Students towards Children's Rights: A Sample from Turkey. International Journal of Caring Sciences. 2018;11(2):1059-65.[Link]

27. Leblebici H, Çelikköz N. [Prospective teacher's attitudes towards children rights]. International Journal of Social Sciences and Education Research. 2017;3(1):307-18. [\[Crossref\]](#)
28. Değirmenci T. Öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi; 8-10 Eylül, 2011. p.58-62.
29. Alemdar DK, Yılmaz G. [Determining the Attitudes of Pediatric Nurses towards Children's Rights. CBU-SBED. 2019;6(2):121-6. [\[Link\]](#)
30. Wong DL, Hockenberry M. Wong's Essentials of Pediatric Nursing Role of the Pediatric Nursing: Family Advocacy. 7th ed. St. Louis: Mosby; 2005.
31. Aydın E. [The problem of informed consent in children]. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi. 2003;46:148-152. [\[Link\]](#)